

OD REDAKCJI

W pierwszej części prezentowanego zeszytu proponujemy czytelnikom zestaw artykułów dotyczących socjologii pracy. W ten sposób pragniemy uhonorować ubiegłoroczny jubileusz 90-lecia urodzin Pani Profesor Jolanty Kulpińskiej, nestorki socjologii pracy w Polsce, wieloletniej dyrektor Instytutu Socjologii UŁ, redaktor naczelnej „Przeglądu Socjologicznego” w latach 1989–2016 i „Studiów Socjologicznych” w latach 1990–1997.

Dwa pierwsze teksty przedstawiają wyniki projektu pt. „Nestorzy socjologii pracy w Polsce”, realizowanego przez Sekcję Socjologii Pracy PTS pod patronatem Profesor Jolanty Kulpińskiej. Podstawą przeprowadzonych badań są materiały źródłowe oraz wywiady narracyjne z nestorami socjologii pracy w Polsce, tj. naukowcami posiadającymi istotny wkład w rozwój subdyscypliny oraz socjologami zakładowymi. Ewa Giermanowska, Adam Mrozowicki oraz Joanna Róg-Ilnicka podejmują problem wzajemnych relacji pomiędzy instytucjonalizacją socjologii pracy, kontekstem politycznym i problemami rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce po II wojnie światowej. Ich analiza wskazuje na współistnienie uniwersalnych i swoistych, częściowo podzielanych z innymi krajami realno-socjalistycznymi w Europie Środkowo-Wschodniej, aspektów rozwoju socjologii pracy przejawiających się w procesach jej instytucjonalizacji i deinstytucjonalizacji. Elżbieta Kolasińska, Dominika Polkowska oraz Peter Wegenschimmel analizują środowisko pracy i role socjologów zakładowych w socjalistycznych zakładach pracy. Socjologowie zakładowi pełnili w okresie PRL szereg ról, jednak nie udało im się osiągnąć niepodważalnego statusu w socjalistycznych przedsiębiorstwach. Na socjologów zakładowych można jednak spojrzeć jako na prekursorów współczesnych specjalistów do spraw human resources lub marketingu personalnego. Ich profesja odegrała istotną rolę w instytucjonalizacji socjologii pracy w Polsce.

Tematyka dwóch kolejnych artykułów wiąże się ze współczesnymi debatami nad przemianami środowiska pracy. Rozważania Danuty Walczak-Duraj odnoszą się do społeczno-etycznych konsekwencji zmian zachodzących w obszarze pracy i rynku pracy pod wpływem nowych technologii cyfrowych. Chodzi między innymi o scenariusze przyszłości pracy i zagadnienia związane ze wzrostem

znaczenia pracy nieodpłatnej w gospodarce cyfrowej. Brak dochodów z pracy skutkować będzie rozwojem nowych form zabezpieczenia obywateli, w postaci tzw. dochodu gwarantowanego, który każdy otrzyma od państwa niezależnie od swojej sytuacji materialnej. Z kolei Jerzy Stachowiak przedstawia rezultaty eksploracyjnych analiz rozmów korporacyjnych menadżerów, identyfikując w tym materiale przejawy uprzedmiotowienia ludzkiej pracy. Zastosowana w badaniach procedura stanowi inspirującą propozycję metodologiczną, a połączenie środków analizy dyskursu i socjologicznych studiów nad kulturą kapitalizmu i socjologią pracy wskazuje nowe obszary badawcze.

Na drugą część zeszytu składają się cztery artykuły należące do różnych obszarów refleksji socjologicznej. Dwa pierwsze teksty z tego zestawu zawierają socjologiczne analizy zjawisk historyczno-społecznych. Marcin Choczyński rozważa wzajemne uwarunkowania ideologicznych źródeł delegitymizacji strukturalnej oraz zachowań genocydalnych na przykładzie rewolucji Czerwonych Khmerów w społeczeństwie kambodżańskim. Wydarzenia z lat 70. XX wieku na Półwyspie Indochińskim znane są głównie z opisów historycznych i reporterskich. Dzięki analizie zaproponowanej przez autora czytelnicy mogą przyrzeć się problemowi w perspektywie socjologicznej. Z kolei Jakub Wysmulek stawia pytanie o miejsce I wojny światowej we współczesnej polskiej kulturze i polityce pamięci. Autor przeprowadził analizę jubileuszowych obchodów 100-lecia rozpoczęcia i zakończenia Wielkiej Wojny, która pozwoliła mu dostrzec sferę „niepamięci”, co skłoniło go do dookreślenia jej ram społecznych. Autor rozpatruje ten problem w trzech wymiarach: oficjalnym (państwowej polityki pamięci), lokalnym oraz indywidualnym.

Następny artykuł, autorstwa Andrzeja Zybaly, pozostaje w obszarze polskich zjawisk społecznych, jednak dotyczy problemów współczesnych, a mianowicie nasilającego się konfliktu politycznego. Autor, wskazując na formowanie się „dwóch bloków politycznych o dość głęboko zakorzenionych cechach/skłonnościach kulturowych – tradycjonalistyczno-konserwatywnego oraz liberalnego”, zauważa, że znaczna część obywateli nie odnajduje się w tym podziale. Podkreśla także, że nasilające się konflikty nie są zjawiskiem specyficznym dla Polski.

W ostatnim artykule Adam Rybak włącza się w metodologiczną refleksję nad konstrukcją badań sondażowych i potencjalnym kierunkiem ich rozwoju. Autor stara się zarysować, jakie konsekwencje może mieć zgodność lub niezgodność techniki badania z techniką preferowaną przez respondenta – jak może wpłynąć to na braki odpowiedzi i błąd pomiaru sondażowego. Do zobrazowania tych konsekwencji wykorzystane zostało zjawisko określone przez Jona Krosnicka

[1991] jako *satisficing*, które A. Rybak rozpatruje, odwołując się do koncepcji pamięci roboczej.

W dziale recenzji publikujemy recenzję książki *The Palgrave handbook of sociology of work in Europe* (red. Paul Stewart, Jean-Pierre Durand, Maria-Magdalena Richea) przygotowaną przez Julię Kubisę. Autorka omawia i komentuje to obszerne kompendium, które powstało przy udziale socjologów pracy z jedenastu krajów europejskich. Tym samym tematyka socjologii pracy powraca jako klamra zamykająca prezentowany zeszyt „Przeglądu Socjologicznego”.